

KONANIE O SPÔSOBILOSTI NA PRÁVNE ÚKONY

PROCEEDINGS ON LEGAL CAPACITY

Kristína Střelcová¹ - Katarína Ševcová²

<https://doi.org/10.24040/pros.07.05.2021.ssp.260-271>

Abstrakt

Príspevok sa zameriava na konanie o spôsobilosti na právne úkony, pričom zachytáva dôsledky novelizácie Civilného mimosporového poriadku a jeho súčasný problematický vzťah s Občianskym zákonníkom, ktorý doposiaľ neprešiel kompletnou rekodifikáciou. Príspevok približuje celé konanie od jeho začiatku až po vydanie rozhodnutia, zároveň sa zameriava aj na to, ako je upravené toto konanie vo viacerých zahraničných krajinách.

Kľúčové slová

Ludské práva. Právny úkon. Spôsobilosť. Pozbaviť. Obmedziť. Mimosporové konanie.

Abstract

The article presents an issue within the proceedings on legal capacity. Presented are consequences of Restatement of Civil Non-Contentious Procedure and its contentious relationship with the Civil Code, which wasn't fully recodified yet. The article also examines the whole proceeding step by step from its beginning down to the verdict while focusing on how it is regulated in foreign countries.

Key words

Human Rights. Legal Act. Legal capacity. Deprive. Restrict. Non-Contentious Proceeding.

Úvod

Spôsobilosť na právne úkony predstavuje oprávnenie fyzických osôb, ktoré im je garantované Ústavou Slovenskej republiky. Nositeľ tejto spôsobilosti môže vlastným konaním robiť právne úkony. Samotná spôsobilosť fyzickej osoby mať práva a povinnosti je s nami spojená už pred naším narodením, keď sme ešte len počatým dieťaťom a teda

¹ Bc. Kristína Střelcová, študentka dennej formy štúdia, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, strelcova.kika@gmail.com

² doc. JUDr. Katarína Ševcová, PhD., vysokoškolská učiteľka, Katedra občianskeho a pracovného práva Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, katarina.sevcova@umb.sk

nasciturusom, strácame ju až smrťou. To znamená, že je našou neoddeliteľnou súčasťou počas celého nášho života.

Právna úprava v rámci tejto problematiky prešla v poslednom období veľkými zmenami. V súčasnosti vnímame problematický vzťah, ktorý nastal medzi ustanoveniami Občianskeho zákonníka, Civilného sporového a Civilného mimosporového poriadku.

1. Konanie o spôsobilosti na právne úkony

Európsky súd pre ľudské práva riešil množstvo sťažností ľudí, ktorí boli pozbavení spôsobilosti na právne úkony vo svojej krajine, pretože s tým nesúhlasili. Podľa Európskeho súdu mentálne postihnutie alebo duševná choroba automaticky neznamenajú dôvod na takýto závažný zásah do ľudských práv, pretože by mohlo dôjsť napríklad k porušeniu práva na súkromie a rodinný život. Rada Európy vydala Odporúčania Rady Európy z ktorých taktiež vyplýva, že nikto by nemal byť pozbavený spôsobilosti.³ Keďže toto konanie predstavuje obrovský zásah do základných ľudských práv a slobôd a zároveň aj veľký zásah do osobnej slobody človeka je potrebné tento postup využívať ako prostriedok ultima ratio (z lat.), tzn. ako krajný prostriedok. Z toho vyplýva, že pokiaľ je možné situáciu riešiť inak ako obmedzením alebo v minulosti pozbavením, je v prvom rade potrebné tento iný prostriedok riešenia nájsť. V prípade, ak k obmedzeniu spôsobilosti už dôjsť musí, tak takéto obmedzenie má jednotlivca chrániť a nie mu uškodiť, na čo poukázal aj Ústavný súd Českej republiky.

V čase, kedy dochádza k tvorbe nových procesných kódexov, stále nie je vykonaná rekonštrukcia súkromného práva na Slovensku, a teda dochádza k rozporu medzi CMP a Občianskym zákonníkom.⁴ Podľa aktuálne platnej a účinnej, aj keď z časti obsolentnej právnej úpravy Občianskeho zákonníka môžeme fyzickú osobu úplne pozbaviť spôsobilosti na právne úkony z dôvodu duševnej choroby, ktorá nie je len prechodná alebo osobu v spôsobilosti obmedziť.⁵ Pri pozbavení spôsobilosti sa de facto hovorí o právnej smrti, čo však nie je v súlade so základnými ľudskými právami.⁶ *S účinnosťou od 1. júla 2016, podľa CMP,*

³ KOLLÁRIKOVÁ Z., STAVROVSKÁ Z.: *Príklady z praxe zo súdneho konania o spôsobilosti na právne úkony*. Bratislava : ZMPM v SR, 2014, s. 18

⁴ SMYČKOVÁ R., FILO M.: *Civilné mimosporové konanie, Konania v niektorých statusových veciach*. Bratislava : C.H.Beck, 2016, s. 80

⁵ Pozri §10 ods. 1 z. č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov

⁶ ŠTEVČEK M., DULAK A., BAJÁNKOVÁ I., FEČÍK M., SEDLAČKO F., TOMAŠOVIČ M., a kol.: *Občiansky zákonník I §1-450*. Praha : C.H.Beck, 2015, s. 58

*už však nie je možné nikoho úplne pozbaviť spôsobilosti na právne úkony. Spôsobilosť na právne úkony osoby je možné len obmedziť. Súd rozsah obmedzenia osoby určí v rozhodnutí.*⁷

To isté potvrdzuje aj bod 23 nálezu Ústavného súdu Českej republiky vedenom v konaní pod sp. zn. I.ÚS 557/09, ktorý hovorí o tom, že pri rozhodovaní o obmedzení spôsobilosti na právne úkony treba brať ohľad na to, aby práva jednotlivca neboli obmedzené vo väčšom rozsahu ako je to nutné a ak už k obmedzeniu dôjde, je potrebné riadne odôvodniť, prečo nie je možné situáciu riešiť miernejšími prostriedkami.⁸

Podľa dôvodovej správy k CMP je pozbavenie označované dokonca ako protiprávny inštitút. Nová procesná úprava konania o spôsobilosti na právne úkony sa snaží hlavne reflektovať na medzinárodné dohovory a záväzky z nich vyplývajúce, ako napríklad na článok 12 ods. 2 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, z ktorého vyplýva, že osoby so zdravotným postihnutím majú mať spôsobilosť na právne úkony rovnakú ako zdravé osoby a to vo všetkých oblastiach života.⁹

2. Predmet konania

V minulosti predmetom konania o spôsobilosti na právne úkony bolo pozbavenie, ale aj obmedzenie spôsobilosti fyzickej osoby na právne úkony. Podľa novej procesnej úpravy predmetom konania je:

- obmedzenie spôsobilosti fyzickej osoby na právne úkony,
- zmena obmedzenia fyzickej osoby na právne úkony,
- navrátenie spôsobilosti fyzickej osoby na právne úkony.

K obmedzeniu spôsobilosti fyzickej osoby dochádza vtedy, pokiaľ takáto fyzická osoba trpí duševnou chorobou, ktorá však nesmie byť prechodná. K obmedzeniu dochádza aj pri osobách nadmerne požívajúcich alkoholické nápoje, omamné prostriedky či jedy, dôsledkom čoho je, že takáto fyzická osoba je schopná robiť len niektoré právne úkony. Tieto skutočnosti sú vždy predmetom dokazovania a príslušný súd je povinný dôkladne zistiť skutočný stav veci. Súd musí prihliadať aj na to, aby žiadne z obmedzení nemalo krátkodobý charakter,

⁷ *Konanie o obmedzení spôsobilosti na právne úkony* [online], xpravo.eu, [28-01-2017]. Dostupné na: <https://xpravo.eu/konanie-obmedzeni-sposobilosti-pravne-ukony/> [cit. 2019-12-29]

⁸ Bod 23 nálezu Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I.ÚS 557/09 zo dňa 18.08.2009

⁹ Pozri čl. 12 ods. 2 Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím

a teda musí ísť o trvalé obmedzenie. To však nevylučuje možnosť, že zdravotný stav fyzickej osoby sa môže zmeniť.

3. Začatie konania

Konanie sa môže začať dvoma spôsobmi. Prvým spôsobom je, že začne aj bez návrhu (tzv. ex offio, z úradnej moci), a to vydaním uznesenia o začatí konania zo strany súdu, alebo konanie môže začať aj na návrh, ale to len v prípade, ak už nebolo v tej istej veci vydané uznesenie o začatí konania ex offio, pretože tu platí prekážka litispendencie.¹⁰ Litispendencia znamená, že o tej istej veci nemožno konať na dvoch orgánoch ochrany práva naraz, t.j. ak bola podaná žaloba už na nejaký súd, nie je možné, aby o tej istej žalobe konal iný súd tak v Slovenskej republike, ako ani iný súd v rámci Európskej únie.

Ak sa konanie začalo ex offio, tak začína už dňom vydania uznesenia o začatí konania. Súd musí účastníkom takéto uznesenie doručiť, do vlastných rúk. V prípade, že sa konanie začína na návrh, tak fyzické osoby ho môžu podať ústne na ktoromkoľvek súde, a teda aj na nepríslušnom. V prípade, že bol návrh podaný na nepríslušný súd, ten je povinný ho postúpiť vecne a miestne príslušnému súdu na konanie.¹¹

Návrh môžu podať len aktívne vecne legitimované osoby. Pod aktívnou vecnou legitimáciou sa rozumejú tie osoby, ktorým zákon umožňuje podať návrh na začatie konania v tejto veci. Do tejto skupiny podľa zákona patria:

- osoby blízke fyzickej osobe, o ktorej spôsobilosti na právne úkony sa má konať,
- poskytovateľ zdravotnej starostlivosti,
- poskytovateľ sociálnych služieb,
- ten, kto má na veci právny záujem,
- ten o koho spôsobilosti sa má konať.

¹⁰ GEŠKOVÁ K., SMYČKOVÁ R., ZÁMOŽÍK J.: *Repertitóriium civilného procesného práva*. Bratislava : IURIS LIBRI, 2017, s. 212

¹¹ SMYČKOVÁ R., FILO M.: *Civilné mimosporové konanie, Konania v niektorých statusových veciach*. Bratislava : C.H.Beck, 2016, s. 85

Pod pojmom blízka osoba sa rozumejú príbuzní v priamom rade, manžel, súrodenec alebo aj iné osoby, ktoré sú s osobou o ktorej spôsobilosti sa má konať, v rodinnom pomere alebo inom pomere, z ktorého vyplýva, že tieto osoby sú si blízke.¹²

Za poskytovateľa zdravotníckej starostlivosti sa považujú osoby vymedzené v § 4 zákona č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkov, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení.

Poskytovateľ sociálnych služieb môže byť verejný alebo neverejný. Za verejného sa považuje napríklad obec alebo právnická osoba zriadená alebo založená obcou za týmto účelom a ďalšie. Do skupiny neverejných poskytovateľov sociálnych služieb patria fyzické alebo aj právnické osoby za podmienok stanovených zákonom.

Ten, kto má na veci právny záujem, je osoba, ktorá môže byť priamo dotknutá rozhodnutím súdu a ten, o koho spôsobilosti sa koná, je fyzická osoba, o ktorej spôsobilosti sa koná. Môžu nastať aj situácie, kedy podá návrh na začatie konania osoba, o ktorej spôsobilosti sa má rozhodovať. Ex lege sa priznáva procesná spôsobilosť tým osobám, o ktorých spôsobilosti sa má konať.¹³

4. Účastníci konania

V súčasnosti podľa relatívne novej právnej úpravy je účastníkom konania navrhovateľ a ďalej tie osoby, o ktorých právach a povinnostiach sa koná, zároveň však má súd možnosť do konania pribrať aj iné osoby po vyhodnotení konkrétnych okolností. Cieľom je, aby sa tieto osoby mohli vyjadriť v konaní. Účastníci sú vymedzení v §236 CMP. Z toho vyplýva, že CMP je lex specialis voči všeobecnej úprave, a teda sa tu uplatňuje zásada „lex specialis derogat legi generalis“, to znamená, že pokiaľ osobitný predpis obsahuje odlišnú právnu úpravu ako všeobecný predpis, bude mať prednosť pred všeobecným predpisom.

*Ten, o koho spôsobilosti sa koná, má v konaní spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu.*¹⁴ Ak osoba, o ktorej sa koná nemá zákonného zástupcu, tak jej bude

¹² *Civilný mimosporový, Civilný sporový, Správny súdny poriadok, rozsiahla judikatúra a komentáre, úplné znenie zákonov, príklady z praxe.* Žilina : Vydavateľstvo Poradca s.r.o., 2019, s. 282

¹³ SMYČKOVÁ R., FILO M.: *Civilné mimosporové konanie, Konania v niektorých statusových veciach.* Bratislava : C.H.Beck, 2016, s. 86-87

¹⁴ Pozri §239 z. č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov

súdom ustanovený procesný opatrovník. Ak by došlo ku kolízii medzi procesnými úkonmi, ktoré vykonala osoba, o ktorej spôsobilosti sa koná, a procesnými úkonmi vykonanými zákonným zástupcom alebo opatrovníkom, tak je na posúdení súdu, ktorý procesný úkon je v záujme tejto osoby. Súd musí poučiť osobu, o ktorej spôsobilosti sa koná, že tak ako zákonnému zástupcovi a opatrovníkovi, aj jej bude doručené rozhodnutie vo veci samej, ale zároveň, má táto osoba právo požiadať, aby jej v rámci konania boli doručované všetky písomnosti.

Táto osoba musí byť tiež poučená o tom, že si sama môže zvoliť zástupcu a zároveň, že sa konania môže zúčastňovať aj jej dôverník, ktorý nie je jej zástupcom. Súd musí brať do úvahy, aby poučenie tejto osoby bolo vhodné, efektívne a vytváralo účinný prístup k spravodlivosti. Inštitút dôverníka osoby vychádza z Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, podľa ktorého na žiadosť osoby, o ktorej spôsobilosti sa koná sa môže zúčastňovať konania ten, kto je jej známy a komu táto osoba dôveruje, nemožno ju však do zastúpenia nútiť. Za dôverníka sa môže považovať napríklad zamestnanec poskytovateľa sociálnych služieb alebo priateľ a ďalší. Dôverník nemá procesné práva a povinnosti účastníka konania a jeho účasť musí súd v konaní zabezpečiť, ak bol o to požiadaný.¹⁵

5. Priebeh konania

Konanie o spôsobilosti prebieha obligatórne vrátane vykonania ústneho s pojednávania, pričom pojednávanie je verejné. V minulosti bolo možné konať a rozhodovať aj bez nariadenia ústneho pojednávania, ale po novele bola táto možnosť zo zákona vypustená. Dôvodom bolo, že pojednávanie sa nariaďuje vždy v záujme osoby, o ktorej sa koná.¹⁶ Uplatňuje sa tu vyšetrovací princíp a princíp materiálnej pravdy. Princíp materiálnej pravdy je založený na *povinnosti súdu zistiť skutkový stav čo možno najúplnejšie a najbližšie k skutočnosti*.¹⁷ Osoba, o ktorej spôsobilosti na právne úkony sa koná, je slabším procesným

¹⁵ *Civilný mimosporový, Civilný sporový, Správny súdny poriadok, rozsiahla judikatúra a komentáre, úplné znenie zákonov, príklady z praxe*. Žilina : Vydavateľstvo Poradca s.r.o., 2019, s. 283

¹⁶ MAZÁK J., JÁNOŠIKOVÁ M.: *Učebnica občianskeho procesného práva*. Košice : IURIS LIBRI, 2012, s. 272

¹⁷ *Dokazovanie podľa úpravy nového civilného sporového poriadku* [online], relevans.sk, [18-04-2016]. Dostupné na: <https://www.relevans.sk/dokazovanie-podla-upravy-noveho-civilneho-sporoveho-poriadku/> [cit. 2019-12-31]

subjektom, preto je súd, vychádzajúc z princípu rovnosti, povinný jej zabezpečiť účinný a efektívny prístup k spravodlivosti. Počas konania sa teda vykonáva dokazovanie.

6. Rozhodnutie v konaní a rozsudok o obmedzení spôsobilosti

Súd môže v konaní rozhodnúť meritórnym alebo nemeritórnym rozhodnutím. V prípade nemeritórneho rozhodnutia, ide o uznesenie o zastavení konania alebo uznesenie o odmietnutí konania. V oboch prípadoch sa konanie skončí. Ak súd rozhodne meritórne, znamená to, že vydá rozsudok. Rozsudkom sa rozhoduje o obmedzení spôsobilosti na právne úkony, o zmene alebo zrušení takéhoto rozhodnutia alebo o ustanovení opatrovníka osobe, o ktorej obmedzení spôsobilosti sa koná. Meritórne rozhodnutia musia byť evidované v Notárskom centrálnom registri listín, ktorý vedie Notárska komora Slovenskej republiky.¹⁸ *Rozsudok má povahu statusového rozhodnutia s konštitutívnymi účinkami.*¹⁹

Samotné konanie o obmedzení spôsobilosti na právne úkony zákon spája s konaním o ustanovení opatrovníka, ktoré je vymedzené v §272-277 CMP. Ak súd rozhodne pozitívne v prospech navrhovateľa, a teda dôjde k obmedzeniu spôsobilosti na právne úkony, súd je povinný vymedziť rozsah, v akom bude spôsobilosť obmedzená, a osobe, ktorej sa toto obmedzenie týka, musí ustanoviť opatrovníka.²⁰ Z judikatúry vyplýva, že rozsah obmedzenia musí byť stanovený presne, pretože osoba nemôže byť obmedzená v spôsobilosti na právne úkony vo väčšom rozsahu, ako je nevyhnutné na základe jej duševného stavu a ostatných rozhodujúcich skutočností.

Opatrovník ustanovený po vydaní rozhodnutia je už hmotnoprávnym opatrovníkom, a teda si tento pojem netreba stotožňovať resp. zamieňať s pojmom procesného opatrovníka, ktorý sa ustanovuje na začiatku konania v prípade, že ten o koho spôsobilosti sa koná, nemá zákonného zástupcu.²¹

¹⁸ GEŠKOVÁ K., SMYČKOVÁ R., ZÁMOŽÍK J.: *Repertoriium civilného procesného práva*. Bratislava : IURIS LIBRI, 2017, s. 213

¹⁹ ŠTEVČEK M. a kol.: *Civilné právo procesné. Základné konania a správne súdnictvo. 2. zmenené a doplnené vydanie*. Bratislava : Eurokódex, 2013, s. 464

²⁰ Pozri §248 z. č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov

²¹ *Civilný mimosporový, Civilný sporový, Správny súdny poriadok, rozsiahla judikatúra a komentáre, úplné znenie zákonov, príklady z praxe*. Žilina : Vydavateľstvo Poradca s.r.o., 2019, s. 285

7. Zmena a zrušenie rozhodnutia

V prípade, že vzniknú dôvody, na základe ktorých sa má spôsobilosť na právne úkony navrátiť, alebo v prípade, ak má dôjsť k zmene obmedzenia spôsobilosti, súd vydá nový rozsudok, prostredníctvom ktorého predchádzajúci rozsudok zmení, alebo zruší. K zrušeniu rozsudku dôjde aj vtedy, pokiaľ neboli dané dôvody k tomu, aby k obmedzeniu vôbec došlo.²²

Dôvodom pre zmenu obmedzenia môže byť napríklad situácia, kedy sa pôvodné obmedzenie spôsobilosti osoby týkalo jej dispozičných úkonov, a to tak s hnutelnými, ako aj s nehnuteľnými vecami, a teda v tomto prípade zmena by nastala v tom, že obmedzenie sa po zmene bude ďalej týkať už len dispozičných úkonov s nehnuteľnými vecami. K zmene rozsahu obmedzenia, ale aj k zrušeniu pôvodného rozhodnutia môže dôjsť aj v situácii, kedy už pôvodné rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť. Súd rozhodne rozsudkom.²³

8. Problematický vzťahy medzi občianskym zákonníkom, Civilným mimosporovým a civilným sporovým poriadkom

Zmena v konaní o spôsobilosti na právne úkony nastala od 01.07.2016, kedy Civilný mimosporový poriadok nadobudol účinnosť. Tretia hlava CMP má názov „Konania v niektorých statusových veciach fyzických osôb“ a konkrétne druhý diel tejto hlavy sa týka konania o spôsobilosti na právne úkony. Toto konanie je rozoberané v ustanoveniach §231-251 CMP. Hlavný rozdiel medzi Občianskym zákonníkom a CMP spočíva v tom, že podľa Občianskeho zákonníka ešte stále môžeme fyzickú osobu pozbaviť spôsobilosti na právne úkony, ale nová procesná právna úprava, a teda CMP tento inštitút vypustila. Dôvodom bolo, že úplné pozbavenie spôsobilosti bolo v rozpore s ľudskoprávnymi štandardami, ale aj s viacerými medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná.

Najvýraznejšou zmenou teda je, že osobu môžeme v spôsobilosti len obmedziť. To znamená, že bude súdom presne stanovené a vymedzené, ktoré právne úkony osoba nebude môcť vykonávať, a teda táto osoba naďalej ostane aspoň čiastočne spôsobilou.

V novej právnej úprave je bližšie definované aj to, ktoré osoby môžu podať návrh na začatie konania. Po novom sú týmito osobami:

²² Pozri §249 z. č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov

²³ Pozri §248 z. č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov

- blízka osoba,
- poskytovateľ zdravotnej starostlivosti,,
- poskytovateľ sociálnych služieb,
- ten kto má na veci právny záujem.

Podľa CMP môže podať návrh na začatie konania aj tá osoba, o ktorej spôsobilosti sa má konať. Keďže u tejto osoby pôjde o veľký zásah do jej základných práv a slobôd, návrh musí obsahovať aj vymedzenie skutočností, ktoré zdôvodňujú zásah do spôsobilosti a taktiež musí byť zdôvodnené, že iné opatrenia, ktoré by voči osobe pôsobili menej obmedzujúco možné nie sú. Miernejším opatrením by bolo napríklad ustanovenie opatrovníka alebo zastupovanie členom domácnosti.²⁴

9. Vymedzenie právnej úpravy konania o spôsobilosti na právne úkony v zahraničí

Konanie o spôsobilosti na právne úkony nie je zakotvené len v slovenskej právnej úprave, ale stretne sa s ním aj v právnych úpravách mnohých zahraničných krajín. Toto konanie je vymedzené napríklad v právnej úprave Českej republiky, Kanady, Maďarska, Rakúska, Ukrajiny, Francúzska, Švédska, Japonska alebo Nového Zélandu a ďalších.

Napríklad Český občiansky zákonník č. 89/2012 Zb. podobne ako ten slovenský pozbavenie spôsobilosti na právne úkony úplne vylučuje. Viaceré ustanovenia vymedzujú alternatívy k obmedzeniu spôsobilosti ako napríklad:

- predbežné prehlásenie,
- nápomoc pri rozhodovaní,
- zastúpenie členom domácnosti.

Český občiansky zákonník považuje obmedzenie spôsobilosti za najkrajnejší prostriedok v prípade, že človeku hrozí závažná ujma a iné miernejšie opatrenie neprichádza do úvahy. Ustanovenia §59 hovoria o tom, že obmedziť spôsobilosť osoby je možné najviac na dobu 3 rokov, ale maximálne však na 5 rokov v prípade, že nedošlo k zlepšeniu stavu počas doby 3

²⁴ *Konanie v niektorých statusových veciach fyzických osôb* [online], ulclegal.com, [03-2016]. Dostupné na: <http://www.ulclegal.com/sk/bulletin-pro-bono/2016/03/5433-konanie-v-niektorých-statusových-veciach-fyzických-osob> [cit. 2019-01-12]

rokov.²⁵ Ak k obmedzeniu dôjde, nijako to neovplyvní spôsobilosť osoby právne konať v prípade každodenného života.

Podobnosť medzi Civilným mimosporovým poriadkom a Českým Občianskym zákonníkom spočíva v tom, že aj v Českej republike má súd procesnú povinnosť zoznámiť sa s dotýčným, a teda dôjde k „zhliadnutiu“ osoby, ako upravuje CMP. Právna úprava umožňujúca zastúpenie členom domácnosti bola inšpirovaná rakúskym právnym modelom a na jej využitie je potrebný súhlas súdu.²⁶

Záver

Konanie o spôsobilosti na právne úkony predstavuje skutočne zásadný zásah do života človeka pretože došlo k viacerým zmenám v právnej úprave, ktoré toto konanie do určitej miery „sprísnilo“, je opodstatnené a účelné. V súčasnosti sú zásadné nezrovnalosti medzi ustanoveniami Občianskeho zákonníka a Civilného mimosporového poriadku. Najvýraznejšia zmena nastala v tom, že podľa Civilného mimosporového poriadku už osobu nie je možné spôsobilosti úplne pozbaviť. Táto zmena reflektovala na európske dokumenty, ktorých úlohou je ochrana práva jednotlivca. Veľmi významný prameň v tejto oblasti je Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, ale taktiež aj Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Keďže v praktickom živote v spoločnosti dochádzalo k viacerým sťažnostiam osôb, u ktorých došlo k pozbaveniu spôsobilosti na právne úkony, bolo potrebné zaujať k tomuto problému stanovisko. Veľmi dôležité v rámci tejto problematiky je stanovisko Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorý povedal, že samotné mentálne postihnutie alebo samotná duševná choroba neznamenajú dôvod na takýto výrazný zásah do ľudských práv, keďže by mohlo dôjsť napríklad aj k porušeniu práva na súkromie alebo rodinný život. Je správne, že nová právna úprava reflektuje aj na Ústavu Slovenskej republiky ako hierarchicky najvyššie postavený vnútroštátny právny predpis platný v Slovenskej republike. Súlad novej právnej úpravy s Ústavou Slovenskej republiky sa prejavuje hlavne v tom, že podľa článku 14 má každý spôsobilosť na práva. Ak však porovnáme našu právnu úpravu s tou zahraničnou môžeme vidieť rozdiel napríklad v tom, že

²⁵ Pozri §59 z. č. 89/2012 Sb. Občiansky zákoník v platnom znení

²⁶ ŠEVCOVÁ K.: Konanie o spôsobilosti na právne úkony. In *Zborník z konferencie Trnavské právnické dni – Dies Iuris Tyrnaviensis, konané v Trnave 25-26. septembra 2014*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s.193-201.

Česká republika v rámci danej problematiky pozná aj alternatívy k obmedzeniu spôsobilosti ako je napríklad predbežné prehlásenie, nápomoc pri rozhodovaní či zastúpenie členom domácnosti čo je pri takto vážnej téme určite lepšie. Český Občiansky zákonník teda považuje obmedzenie spôsobilosti za najkrajnejší prostriedok v prípade, že človeku hrozí závažná ujma a iné miernejšie opatrenie neprichádza do úvahy.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie a skriptá:

Civilný mimosporový, Civilný sporový, Správny súdny poriadok, rozsiahla judikatúra a komentáre, úplné znenie zákonov, príklady z praxe. Žilina : Vydavateľstvo Poradca s.r.o., 2019, 464 s. ISBN 978-80-8162-082-9.

GEŠKOVÁ, K. - SMYČKOVÁ, R. - ZÁMOŽÍK, J.: *Repertitóriium civilného procesného práva.* Bratislava : IURIS LIBRI, 2017, 231 s. ISBN 978-80-89635-31-3.

KOLLÁRIKOVÁ, Z. - STAVROVSKÁ, Z.: *Príklady z praxe zo súdneho konania o spôsobilosti na právne úkony.* Bratislava : ZMPM v SR, 2014, 48 s. ISBN 978-80-89344-15-4.

MAZÁK, J. - JÁNOŠÍKOVÁ, M.: *Učebnica občianskeho procesného práva.* Košice : IURIS LIBRI, 2012, 526 s. ISBN 978-80-89635-00-9.

SMYČKOVÁ, R. - FILO, M.: *Civilné mimosporové konanie, Konania v niektorých statusových veciach.* Bratislava : C.H.Beck, 2016, 140 s. ISBN 978-80-89603-48-0.

ŠTEVČEK, M. a kol.: *Civilné právo procesné. Základné konania a správne súdnictvo. 2. zmenené a doplnené vydanie.* Bratislava : Eurokódex, 2013, 752 s. ISBN 978-80-89447-96-1.

ŠTEVČEK, M., DULAK, A. a kol.: *Občiansky zákonník I §1-450.* Praha : C.H.Beck, 2015, 1586 s. ISBN 978-80-7400-597-8.

Právne predpisy:

Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím.

Zákon č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 89/2012 Sb. Občianský zákonník v platnom znení.

Články:

ŠEVCOVÁ, K. Konanie o spôsobilosti na právne úkony. In *Zborník z konferencie Trnavské právnické dni – Dies Iuris Tyrnaviensis*, 2015, č. 12, s. 193-201, ISBN 978-80-7380-582-1.

Súdne rozhodnutia:

Bod 23. nálezu Ústavného súdu Českej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. I.ÚS 557/09.

Internetové zdroje:

Dokazovanie podľa úpravy nového civilného sporového poriadku [online], relevans.sk, [2016-04-18]. Dostupné na: <https://www.relevans.sk/dokazovanie-podla-upravy-noveho-civilneho-sporoveho-poriadku/> [cit. 2019-12-31].

Konanie o obmedzení spôsobilosti na právne úkony [online], xpravo. eu, [2017-01-28]. Dostupné na: <https://xpravo.eu/konanie-obmedzeni-sposobilosti-pravne-ukony> [cit. 2019-12-29].

Konanie v niektorých statusových veciach fyzických osôb [online], ulclegal.com, [2016-03]. Dostupné na: <http://www.ulclegal.com/sk/bulletin-pro-bono/2016/03/5433-konanie-v-niektorých-statusových-veciach-fyzických-osob> [cit. 2019-01-12].

Obsah článku podlieha licencií Creative Commons Attribution 4.0 International Licence CC BY (Kristína Střelcová - Katarína Ševcová).